

ÅRSRAPPORT

Dispensasjonsbehandling Seksjon for arkeologiske kulturminner 2017

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Klima- og miljødepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført og har i denne sammenheng et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

Arkeologiske funn og undersøkelser i 2017. Foto: Jostein Gundersen og Atle Omland.

Innhold

1 Innledning.....	3
2. Vedtak fattet etter kulturminneloven §§ 8,1., 8,2., 8,3. ledd, 10 og 14 og plan-uttalelser etter kulturminneloven § 8,4. ledd	5
3. Innvilget dispensasjon/tillatelse vs. avslag/innsigelse	10
4. Gitte dispensasjoner - vedtak og vilkår	11
5. Fylkeskommunenes, museenes og Riksantikvarens vurderinger i dispensasjonsspørsmål.....	13
6. Klagesaker, avgjørelser i KLD og innsigelser i KMD	14
7. Kostnader og sakstyper.....	15
8. Vedtak om statlig kostnadsdekning.....	17

Årsrapporten er utarbeidet av Jostein Gundersen

1 Innledning

Denne årsrapporten omhandler dispensasjons-saksbehandling for automatisk fredete kulturminner og skipsfunn ved seksjon for arkeologiske kulturminner (SAK-seksjonen) hos Riksantikvaren. SAK-seksjonen har også en rekke andre oppgaver, men de er ikke omtalt i denne årsrapporten.

Saksbehandlingen av dispensasjonssaker er hjemlet i kulturminneloven med tilhørende ansvarsforskrift. Sakene er knyttet til kulturminneloven §§ 8, 10 og 14. Selve dispensasjonsbehandlingen for automatisk fredete kulturminner er hjemlet i § 8, mens dispensasjonsbehandlingen for skipsfunn er knyttet til kulturminneloven § 14. Fastsettelse av kostnader til arkeologiske undersøkelser gjøres med hjemmel i kulturminneloven § 10.

I den daglige dispensasjonssaksbehandlingen, og årsrapporten, sorteres saker og vedtak etter de samme paragrafene i loven.

Kulturminneloven § 8 første ledd sier:

Vil noen sette igang tiltak som kan virke inn på automatisk fredete kulturminner på en måte som er nevnt i § 3 første ledd, må vedkommende tidligst mulig før tiltaket planlegges iverksatt melde fra til vedkommende myndighet eller nærmeste politimyndighet. Vedkommende myndighet avgjør snarest mulig om og i tilfelle på hvilken måte tiltaket kan iverksettes. Avgjørelsen kan påklages til departementet innen 6 uker fra underretning om vedtaket er kommet fram til adressaten.

I praksis betyr dette at enhver som ønsker å gjennomføre et tiltak som kan være i konflikt med et automatisk fredet kulturminne, må søke om Riksantikvarens tillatelse. Dersom Riksantikvaren gir tillatelse kan det stilles vilkår om arkeologiske undersøkelser før tiltak kan gjennomføres. Slike saker defineres som § 8.1-saker.

Kulturminneloven § 8 annet ledd sier:

Viser det seg først mens arbeidet er i gang at det kan virke inn på et automatisk fredet kulturminne på en måte som nevnt i § 3 første ledd, skal melding etter første ledd sendes med det samme og arbeidet stanses i den utstrekning det kan berøre kulturminnet. Vedkommende myndighet avgjør snarest mulig – og senest innen 3 uker fra det tidspunkt melding er kommet fram til vedkommende myndighet – om arbeidet kan fortsette og vilkårene for det. Fristen kan forlenges av departementet når særlige grunner tilsier det. Første ledd, siste punktum får tilsvarende anvendelse.

I praksis betyr dette at dersom det dukker opp et automatisk fredet kulturminne underveis i et byggeprosjekt, må man stanse arbeidet og melde i fra til kulturminneforvaltningen. Deretter avgjør Riksantikvaren om arbeidet kan fortsette, og på hvilke vilkår. Slike saker defineres som § 8.2-saker.

Kulturminneloven § 8 tredje ledd sier:

Bygg, anlegg m.v. som er oppført eller påbegynt i strid med paragrafen her, kan departementet kreve fjernet eller rettet innen en nærmere fastsatt frist.

I praksis betyr dette at ulovlig igangsatte tiltak som skader automatisk fredete kulturminner, kan kreves fjernet, eller at skaden rettes opp. Slike saker defineres som § 8.3-saker.

Kulturminneloven § 8 fjerde ledd sier:

Tillatelse i medhold av første ledd skal ikke innhentes for bygge- og anleggstiltak som er i samsvar med reguleringsplan som er vedtatt etter denne lovs ikrafttreden. Tilsvarende gjelder for områder som i kommuneplanens arealdel er utlagt til bebyggelse og anlegg, og der vedkommende myndighet etter loven her har sagt seg enig i arealbruken.

I praksis betyr dette at et reguleringsplanvedtak, hvor kulturminneforvaltningen har blitt hørt på riktig måte,

fungerer som et dispensasjonsvedtak fra kulturminneloven. Dette innebærer at Riksantikvaren må uttale seg til alle plansaker etter plan- og bygningsloven hvor det er konflikt mellom arealformål i planen og automatisk fredete kulturminner. Riksantikvarens uttalelse til slike plansaker regnes som dispensasjonssaker fra kulturminneloven, selv om det er det endelige planvedtaket etter plan- og bygningsloven som hjemler selve tillatelsen til inngrep i automatisk fredete kulturminner. Dersom Riksantikvaren sier seg enig i arealbruken i planen, og dette medfører at automatisk fredete kulturminner må gå tapt, kan det stilles vilkår om arkeologiske undersøkelser før tiltak i tråd med planen kan realiseres. Slike vilkår skal skrives inn i planens bestemmelser. Slike saker defineres som § 8.4.-saker.

Kulturminneloven § 10 sier:

Utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner eller særskilte tiltak for å verne dem på grunn av tiltak som nevnt i §§ 8 og 9, bæres av tiltakshaveren. Når særlige grunner foreligger, kan departementet fastsette at utgiftene helt eller delvis skal dekkes av staten. Ved mindre private tiltak skal staten etter departementets bestemmelse dekke utgiftene, helt eller delvis, dersom disse blir urimelig tyngende for tiltakshaveren.

I praksis betyr dette at Riksantikvaren kan pålegge offentlige og større, private tiltakshavere å betale for arkeologiske undersøkelser dersom de får tillatelse til å fjerne eller skade automatisk fredete kulturminner. I § 8.1-saker legges denne betalingsplikten direkte inn i dispensasjonsvedtak der det stilles krav til arkeologiske undersøkelser før tiltak kan gjennomføres. I § 8.4.-saker derimot, kan ikke dette gjøres siden det formelle dispensasjonsvedtaket gjøres gjennom planvedtak etter plan- og bygningsloven. I slike saker må tiltakshaver derfor melde i fra til kulturminnemyndighetene før man ønsker å få gjennomført tiltak i tråd med planen, og så fastsetter Riksantikvaren endelig omfang og kostnader for undersøkelsen. Slike saker defineres som § 10-saker.

Kulturminneloven § 14 første og annet ledd sier:

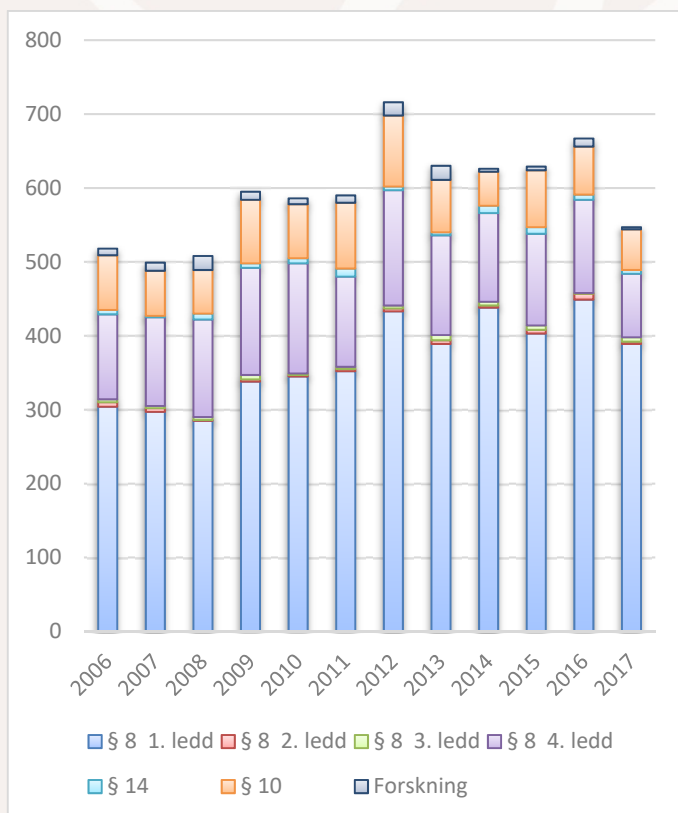
Staten skal ha eiendomsretten til mer enn hundre år gamle båter, skipsskrog, tilbehør, last og annet som har vært ombord eller deler av slike ting når det synes klart etter forholdene at det ikke lenger er rimelig mulighet for å finne ut om det er noen eier eller hvem som er eier.

Vedkommende myndighet etter loven her kan – uten hensyn til hvem som er eier – grave fram, flytte, granske og ta opp ting som er nevnt i første ledd og sette i verk andre tiltak for å verne eller ta hånd om tingen. Slike tiltak, eller andre tiltak som kan skade tingen, kan verken eieren eller andre sette i verk uten tillatelse fra vedkommende myndighet, eventuelt på visse vilkår. Eier eller bruker av grunnen skal så vidt mulig varsles før tiltak etter dette ledd iverksettes. Bestemmelsene i § 9, § 10 og § 11 annet ledd får tilsvarende anvendelse.

I praksis betyr dette at enhver som ønsker å gjennomføre et tiltak som kan være i konflikt med et skipsfunn, må søke om Riksantikvarens tillatelse. Dersom Riksantikvaren gir tillatelse kan det stilles vilkår om arkeologiske undersøkelser før tiltak kan gjennomføres. Slike saker defineres som § 14-saker.

2. Vedtak fattet etter kulturminneloven §§ 8,1., 8,2., 8,3. ledd, 10 og 14 og plan-uttalelser etter kulturminneloven § 8,4. ledd

SAK-seksjonen har i 2017 fattet/avgitt 547 vedtak/planuttalelser i medhold av kulturminneloven §§ 8, 10 og 14. Dette er 120 (18 %) færre vedtak/planuttalelser enn i 2016.

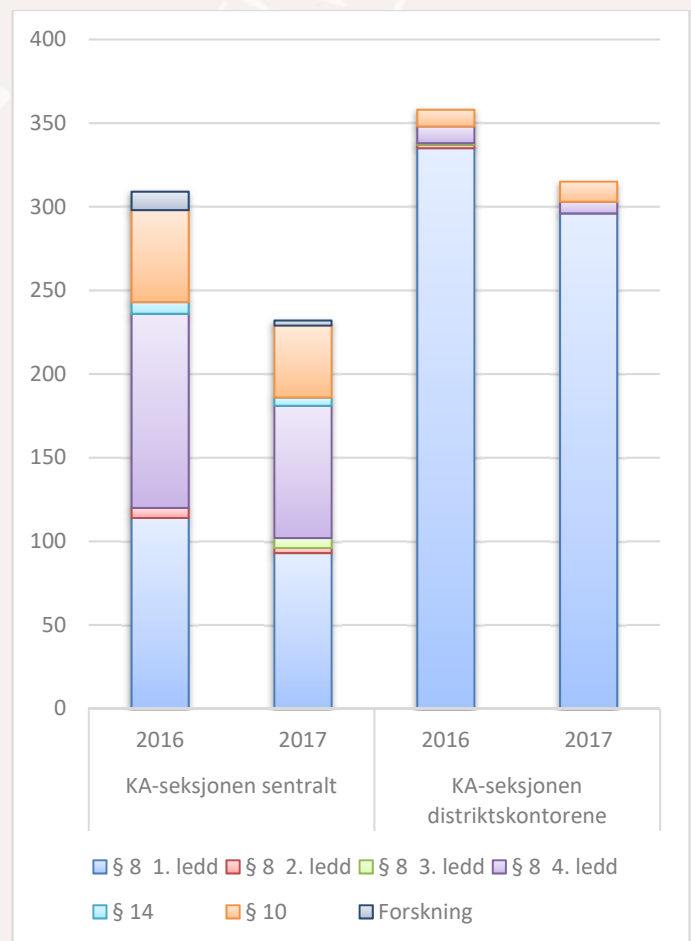

Figur 1: Vedtak og planuttalelser ved hele SAK-seksjonen 2006-2017

Vedtøkene/planuttalelsene i 2017 omfatter:

	2016	2017	Endring
Vedtak i enkeltsaker (§§ 8.1, 8.2 og 8.3) (ikke forskning):	458	398	- 13 %
Planuttalelser (§ 8. 4):	126	86	- 32 %
Vedtak om skipsfunn (§ 14):	7	5	- 28 %
Vedtak om kostnadsdekning i hht kulturminneloven § 10 og vedtatte reguleringsbestemmelser	65	55	- 15 %
Vedtak i enkeltsaker som gjelder forskningsundersøkelser (§ 8.1) og lignende, inklusiv privat metallspøking	11	3	- 72 %
Sum:	667	547	- 18 %

Figur 1 viser en nedgang for alle sakstyper av et visst volum. Nedgangen er størst for SAK-seksjonen sentralt, med 77 (25 %) færre vedtak/planuttalelser enn i 2016. For SAK-seksjonen distriktskontorene er nedgangen på 43 (12 %) vedtak/planuttalelser.

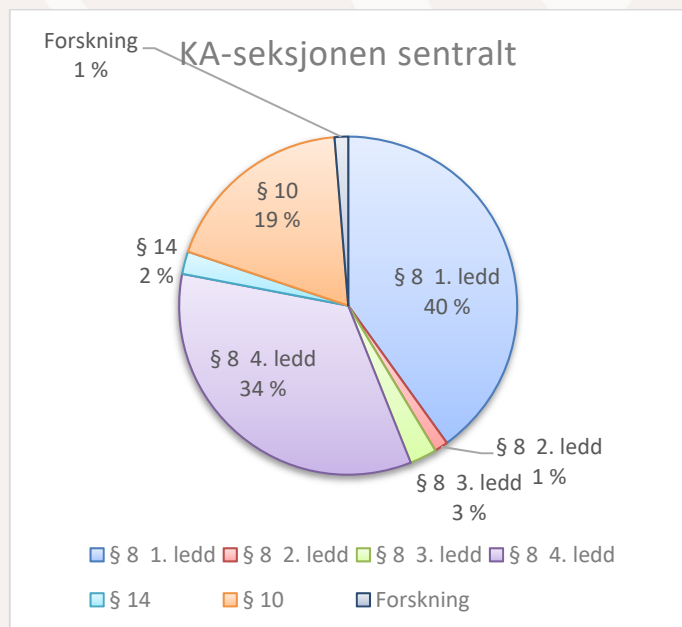

Figur 2: Vedtak og planuttalelser i SAK-seksjonen sentralt og distriktskontorene i 2016 og 2017

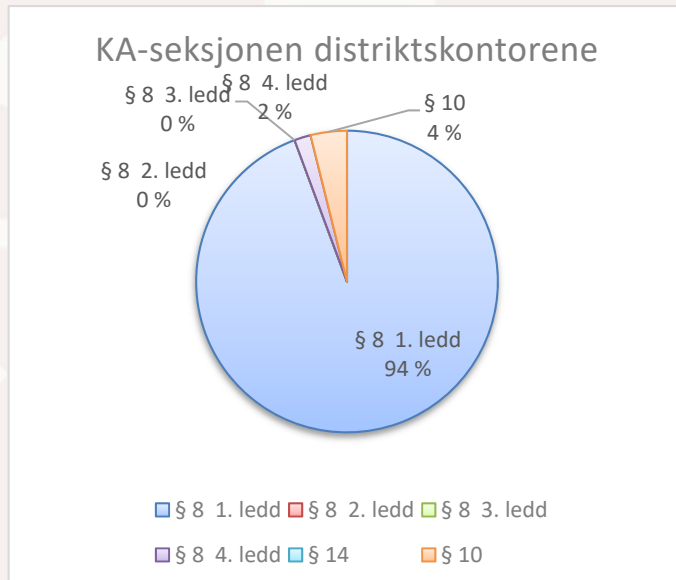
Figur 2 viser en oversikt over ferdigbehandlede dispensasjonsvedtak/planuttalelser og vedtak om kostnadsdekning fordelt etter sakstype (§§ 8.1-8.4, 10 og 14) i 2017 og 2016 (for sammenligning); totalt 547 vedtak/uttalelser i 2017. Figuren viser at det er stor forskjell i fordelingen av sakstyper ved SAK-seksjonen sentralt og distriktskontorene. Figuren viser også at SAK-seksjonens distriktskontorer har behandlet 51 (ca 36 %) flere saker enn SAK-seksjonen sentralt. I 2016 behandlet

SAK-seksjonens distriktskontorer en del flere saker enn SAK-seksjonen sentralt. For SAK-seksjonen sentralt har det ikke vært behandlet færre saker siden 2003 (se også figur 6 og 8). Som tidligere år har saksmengden ved distriktskontor vest i Bergen vært aller størst, selv om det også her er en nedgang fra 2016.

Fordelingen av sakstyper er omtrent som tidligere i hele seksjonen, med variasjoner på +/- 3 % i forhold til 2016.

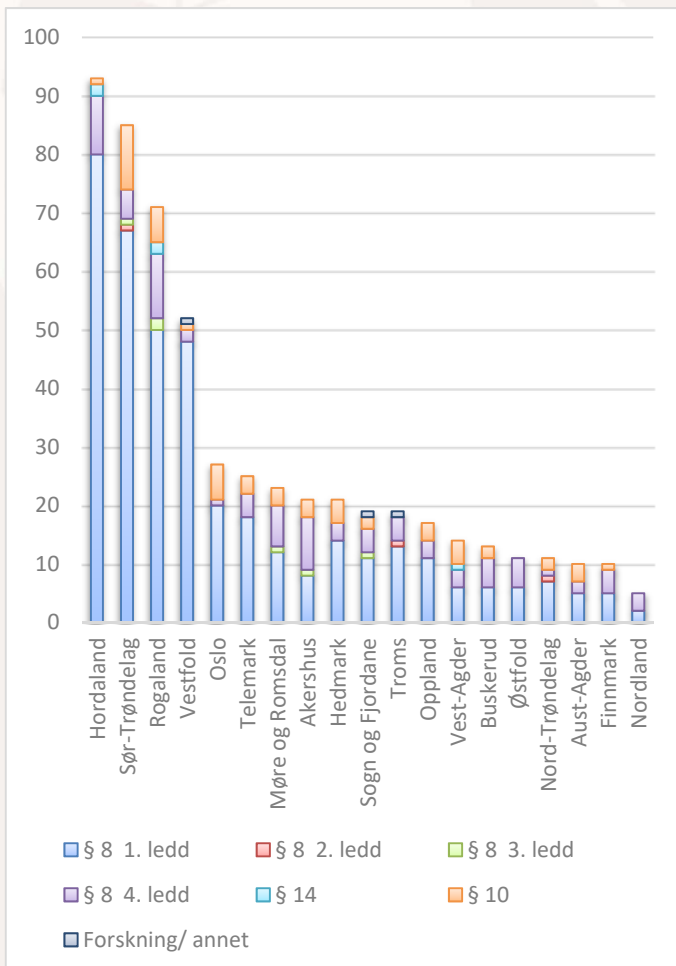

Figur 3: Fordeling av ulike saks-/ vedtakstyper ved SAK-seksjonen sentralt. I alt 232 saker.

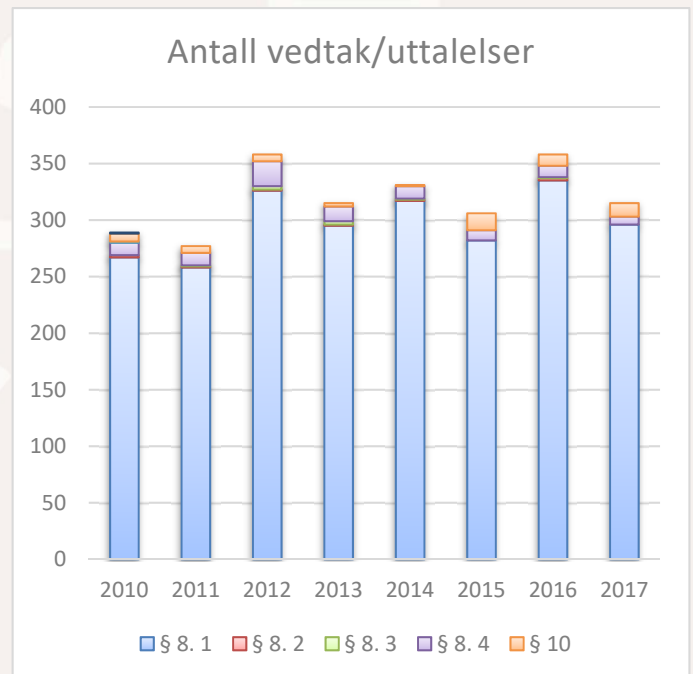
Figur 4: Fordeling av ulike saks-/ vedtakstyper ved SAK-seksjonen distriktskontorene. I alt 315 saker.

Neste figur (5) viser fylkesvis oversikt over dispensasjonsvedtak/planuttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1-8.4 og § 14, samt vedtak om kostnadsdekning etter § 10, for hele SAK-seksjonens ansvarsområde (totalt 547 saker). Diagrammet omfatter også vedtak knyttet til tiltak i middelalderbyene. Dette er hovedårsaken til at fylkene Hordaland, Sør-Trøndelag, Vestfold og Oslo ligger såpass høyt i dette diagrammet.

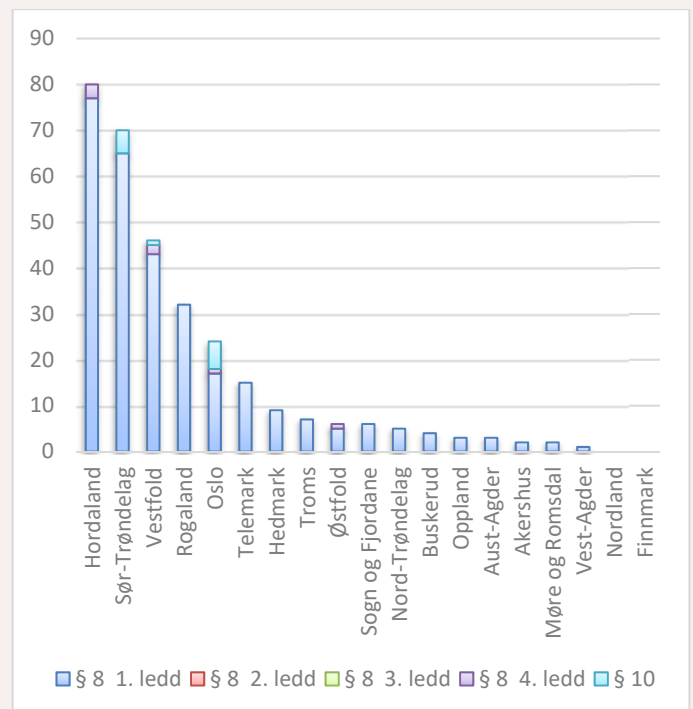

Figur 5: Fylkesvis fordeling av samtlige dispensasjonsvedtak/ tillatelser (hele seksjonen). I alt 547 saker.

For SAK-seksjonens distriktskontorers ansvarsområde er det fattet/avgitt 315 vedtak/planuttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1-8.4, samt vedtak om kostnadsdekning etter § 10. Dette er 43 færre saker enn i 2016, eller en nedgang på om lag 12 %.

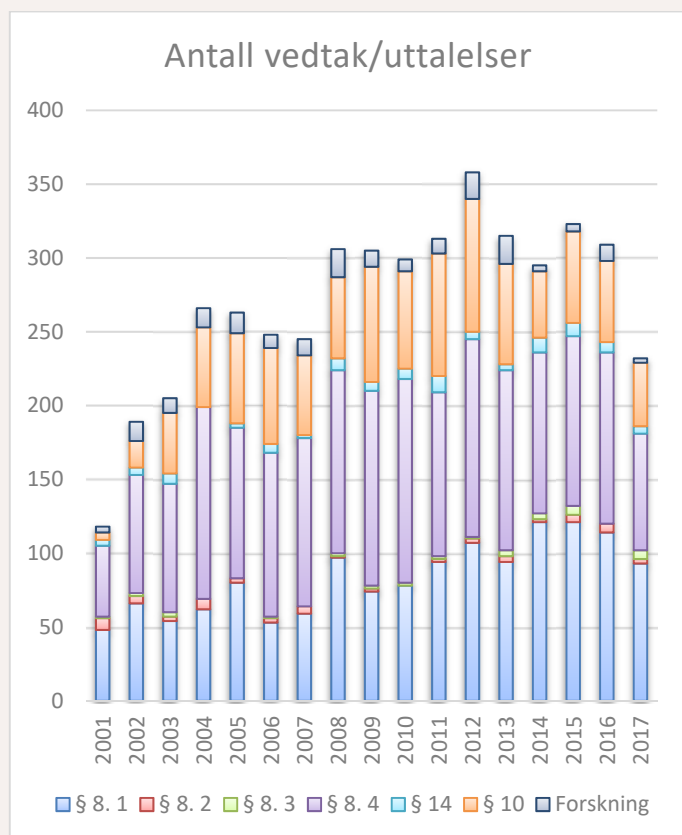
Figur 6: Utvikling i saks-/vedtaksvolum ved SAK-seksjonen distriktskontorene. Alle vedtak og uttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1 - 8.4 og 10.

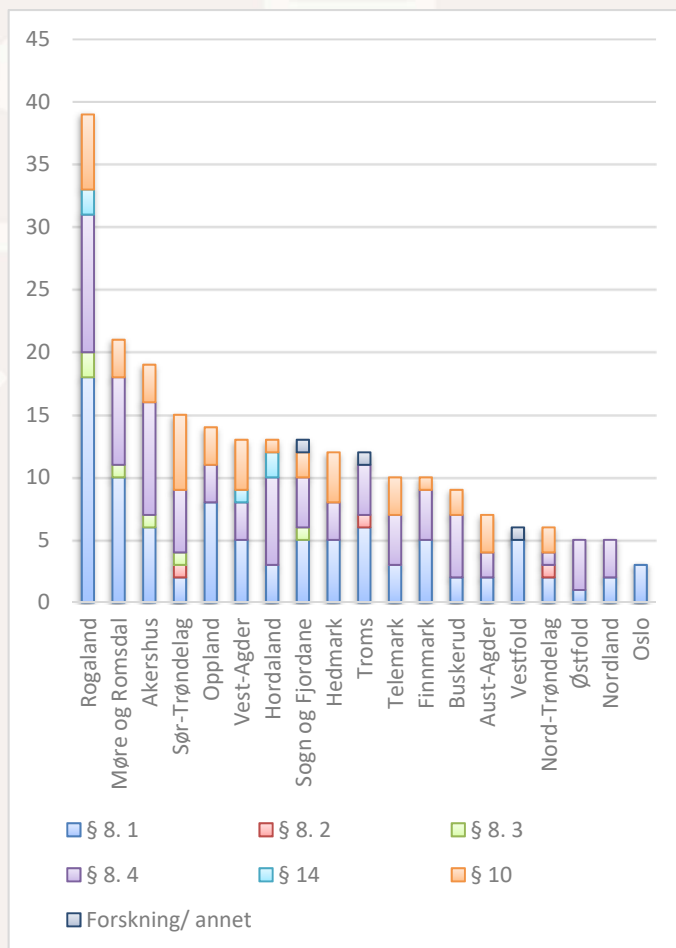
Figur 7: Fylkesvis oversikt over dispensasjonsvedtak/tillatelser (distriktskontorene). I alt 315 vedtak/uttalelser.

Når det gjelder tallene fra distriktskontorene er *ikke* innspill til arealplaner som ikke er å regne som dispensasjonsuttalelser, inkludert. SAK-seksjonens distriktskontorer uttaler seg hvert år til flere slike saker som fagmyndighet for middelalderbyer, middelalderiske kirkesteder m.v.

For SAK-seksjonen sentralt sitt ansvarsområde er det fattet/avgitt 232 vedtak/planuttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1-8.4 og § 14, samt vedtak om fastsettelse av kostnader etter § 10. Dette er 77 (25 %) færre saker enn i 2016. Omfanget er laveste siden 2003 (se figur 8). Det er en nedgang i saksmengde i 12 av landets fylker, to fylker har like mange saker som i 2016, mens fem fylker har en økning i antall saker (se figur 10). I tillegg håndterer fylkeskommunene selv en god del saker i forbindelse med midlertidig delegering av myndighet i visse saker (Prøveprosjektet)

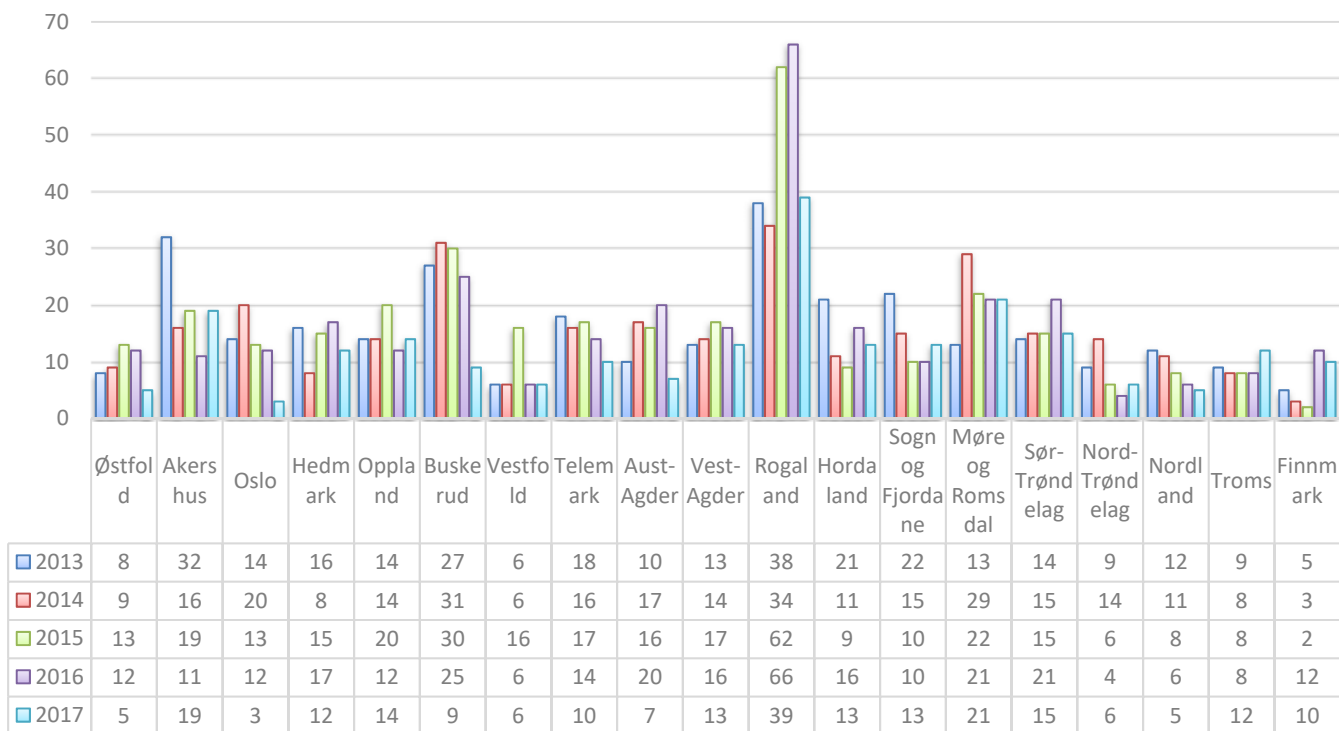
Figur 8: Utvikling i saks-/vedtaksvolum ved SAK-seksjonen sentralt. Alle vedtak og uttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1 - 8.4, 10 og 14.

Figur 9: Fylkesvis oversikt over vedtak/uttalelser ved SAK-seksjonen sentralt i 2017, inklusiv vedtak om fastsettelse av kostnader i medhold av kulturminneloven § 10. I alt 232 vedtak/uttalelser.

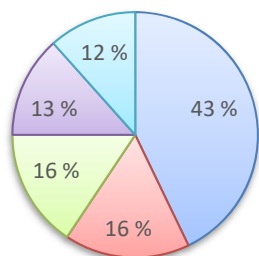

Saksmengde 2013-2017

Figur 10: Utvikling i saks-/vedtaksvolum ved SAK-seksjonen sentralt. Vedtak og uttalelser etter kulturminneloven §§ 8.1 - 8.4, 10 og 14.

Fordeling museumsdistrikt

■ Kulturhistorisk museum   ■ Arkeologisk museum
■ Universitetsmuseet i Bergen   ■ NTNU Vitenskapsmuseet
■ Tromsø museum

Saksfordelingen på museumsdistrikt (figur 11) viser særlig hvor stor andel av sakene som skjer i Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger sitt distrikt. Til tross for at museet kun har ansvar for ett fylke, er andelen saker langt større enn dette skulle tilsi.

Figur 11: Saker/vedtak fordelt på museumsdistrikt, SAK-seksjonen sentralt, uten § 14 (skipsfunn) og forskningsundersøkelser/ annet. I alt 224 saker/ vedtak.

3. Innvilget dispensasjon/tillatelse vs. avslag/innsigelse

Av totalt 486 dispensasjonssaker i 2017 (ikke rettevedtak § 8.3 eller vedtak om kostnader § 10) ble det innvilget dispensasjon/gitt tillatelse i 479 saker, mens det ble gitt avslag i fem saker, og gitt delvis tillatelse/ delvis avslag i to saker. Det betyr at det ble gitt full tillatelse/ innvilget dispensasjon i 98,6 % av sakene i 2017. Det ble videre fattet seks rettevedtak (§ 8.3). Fire av avslagene er avslag i henhold § 8.1., og ett avslag er en innsigelse i henhold til § 8.4. I tillegg til saker hvor Riksantikvaren selv har fremmet innsigelse, har seksjonen også vært involvert i flere saker hvor fylkeskommunene har fremmet innsigelse. Disse er ikke omfattet av denne årsrapporten.

For distriktskontorenes ansvarsområde ble det innvilget dispensasjon/ tillatelse i 302 av 303 saker i 2017, og gitt delvis tillatelse/ delvis avslag i én sak.

Ved SAK-seksjonen sentralt ble det gitt dispensasjon/tillatelse i 177 av 183 saker (96,7 %) mens det ble gitt avslag i fire saker, fremmet én innsigelse, og gitt delvis tillatelse i én sak. Det ble fattet seks rettevedtak (§ 8.3) ved SAK-seksjonen sentralt.

I saker som gjelder skipsfunn (§ 14) ble det gitt dispensasjon/ tillatelse i alle sakene som ble behandlet i 2017.

Det ble gitt helt eller delvis avslag/ innsigelse på til sammen sju søknader etter kulturminneloven §§ 8.1 og 8.4 i 2017¹:

Sak nr.	Fylke	Kommune	Sted	Kulturminne/ konflikt	Status
16/02203 (avslag)	Sør-Trøndelag	Melhus	Hollum	Ønske om planering av jorde med gravfelt.	Klage, ikke tatt til følge av KLD.
16/02306 (avslag)	Hedmark	Ringsaker	Kvarberg nedre	Nydyrking av areal med gravfelt.	Klage, lagt på is etter tiltakshavers ønske for å vurdere forholdene på nytt.
17/01512 (avslag)	Hordaland	Øygarden	Skogsøy	Søknad om tilrettelegging av friluftsområde med platting, brygge, grillhytte mm, i konflikt med tufter og båtopptrekk.	Klage, ble senere trukket. Avslaget er endelig.
17/01741 (avslag)	Oslo	Oslo	Berg	Ønske om å etablere ballbinge for skole på område med graver og bosetningsspor.	Avslag, ikke påklaget.
17/00505 (innsigelse)	Rogaland	Sola	Sande	Ønske om fjerne gravfelt for å legge til rette for bilhandel og bensinstasjon	Innsigelsen ikke avklart
Sak nr.	Fylke	Kommune	Sted	Kulturminne/ konflikt	Status
11/00568 (delvis tillatelse)	Nord-Trøndelag	Levanger	Alstadhaug kirke	Søknad om utvidelse av grav- og urnelund i konflikt med MA-kirkested	Tillatelse til å etablere prosesjonsvei. Avslag på del om utvidet grav- og urnelund. Ikke påklaget.
17/00132 (delvis tillatelse)	Oppland	Ringebu	Kolstad nordre	Søknad om nydyrking i konflikt med flere kullgroper og et veifar.	Tillatelse til nydyrking på deler av området. Ikke påklaget.

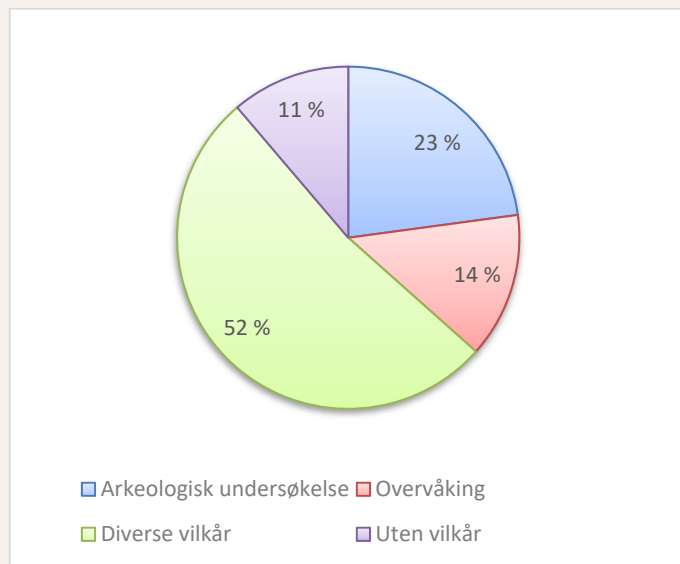
Det ble fattet seks rettevedtak etter kulturminneloven § 8.3 i 2017.

¹ Det ble ikke gitt avslag etter kulturminneloven §§ 8.2 eller 14 i 2017

4. Gitte dispensasjoner - vedtak og vilkår

I 2017 ble det for hele seksjonens ansvarsområde innvilget dispensasjon/gitt tillatelse (helt eller delvis) i 481 saker etter kulturminneloven §§ 8.1, 8.2, 8.4 og 14 (NB! Her er ikke vedtak om kostnadsdekning § 10 eller rettevedtak § 8.3 ledd, medregnet). Dispensasjon/tillatelse ble gitt på følgende vilkår (Figur 12):

Type vilkår	Antall saker	Fordeling i forhold til seksjonens ansvarsområder	
		KA-sentralt	KA-distriktskontor
Arkeologisk undersøkelse	110	91	19
Overvåking	66	17	49
Diverse vilkår	251	35	216
Uten vilkår	54	35	19
Avslag/ innsigelse	5	5	0
Sum	486	183	303

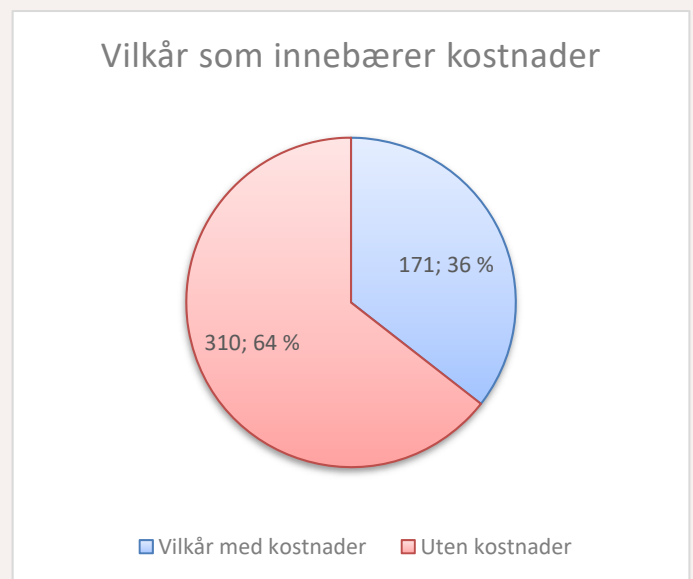

Figur 12: Vilkår ved tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner 2017. Hele SAK-seksjonen, 481 vedtak.

Den store andelen «diverse vilkår» omfatter i all hovedsak saker hvor det stilles krav til gravedybde, at tiltak må følge eksisterende grøfter o.l. Særlig mange små gravinger for kabler (VAV/ fiber/ strøm) i middelalderbyene faller inn under denne kategorien. Det er kun unntaksvis at «diverse vilkår» innebærer kostnader i

henhold til kulturminneloven § 10. I kun tre saker fra 2017 med «diverse vilkår» ble det stilt krav som medførte kostnader. Andelen «arkeologisk undersøkelse» er noe høyere enn i 2016, andelen «overvåking» er noe lavere, og «uten vilkår» noe lavere enn i 2016.

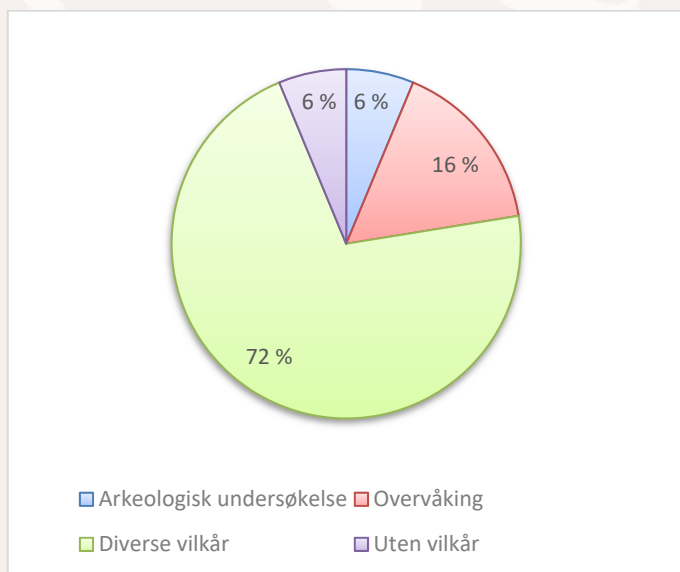
I alt ble det stilt vilkår som omfatter kostnader til arkeologiske undersøkelser i form av utgraving, overvåking eller andre tiltak, i 173 (36 %) av 481 tillatelser. Andelen er noe høyere enn i 2016 (33 %), noe som sannsynligvis skyldes at fylkeskommunene har fått delegert flere «enkle» sakstyper som faller inn under kategorien «uten vilkår» (Prøveprosjektet). I en del saker hvor det er gitt dispensasjon for flere kulturminner, er det stilt vilkår om arkeologisk undersøkelse av noen av kulturminnene, mens andre kan fjernes uten undersøkelse. Mange av sakene hvor det er stilt vilkår som innebærer kostnader gjelder reguleringsplaner med tillatelse etter § 8.4 ledd. Siden selve vedtaket med fastsettelse av kostnader er skilt fra tillatelsen, gjenspeiler ikke antallet vilkår som omfatter kostnader faktiske vedtak om kostnader, eller antall arkeologiske undersøkelser som blir gjennomført for den saks skyld.

Figur 13: Vilkår som omfatter kostnader, hele SAK-seksjonens ansvarsområde. Totalt 481 vedtak.

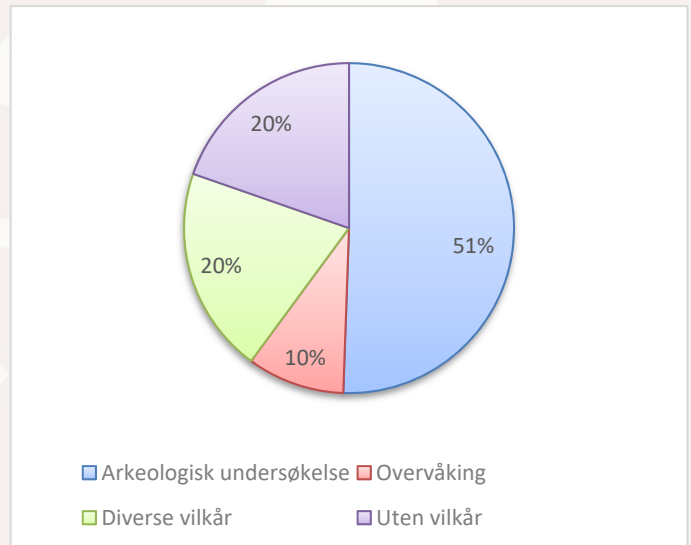
Det ble fattet 166 vedtak om kostnadsdekning i 2017. Se mer om dette i kapittel 7.

Figur 14 (nedenfor) viser en prosentvis andel av hva slags vilkår som ble stilt i de dispensasjoner/ tillatelser som ble gitt i 2017 innen SAK-seksjonens distriktskontorers ansvarsområde. Totalt ble det gitt helt eller delvis dispensasjon/ tillatelse i 303 saker etter kulturminneloven §§ 8.1, 8.2, 8.4. Andelen «arkeologisk undersøkelse» (6 %) er noe høyere enn i 2015 (3 %) og 2016 (5 %), mens andelen «overvåking» (16 %) er noe lavere enn i 2016.

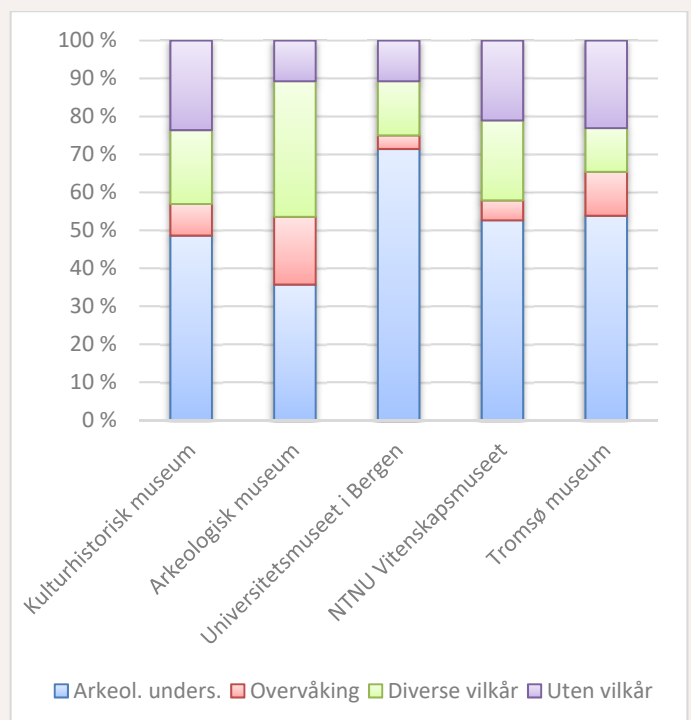
Figur 14: Prosentvis fordeling av vilkår (distriktskontorene). Totalt 303 saker.

Figur 15 (nedenfor) viser en prosentvis andel av hva slags vilkår som ble stilt i de dispensasjoner/ tillatelser som ble gitt i 2017 innen SAK-seksjonen sentralt sitt ansvarsområde. Totalt ble det gitt helt eller delvis dispensasjon/ tillatelse i 178 saker etter kulturminneloven §§ 8.1, 8.2, 8.4 og 14. Andelen «arkeologisk undersøkelse» (51 %) er noe høyere enn i 2016 og 2015, noe som sannsynligvis skyldes at fylkeskommunene har fått delegert flere «enkle» sakstyper som faller inn under kategorien «uten vilkår» (Prøveprosjektet).

Figur 15: Prosentvis fordeling av vilkår (KA-sentralt), uten saker etter kulturminneloven § 14. Totalt 178 saker.

Fordelingen av ulike vilkår varierer imidlertid en god del mellom de ulike fylkene, og mellom ulike museumsdistrikt (figur 16).

Figur 16: Fordeling av ulike vilkår i de ulike landsdelsmuseenes distrikter (KA-sentralt) i 2017 (NBI Ikke § 14, skipsfunn).

5. Fylkeskommunenes, museenes og Riksantikvarens vurderinger i dispensasjonsspørsmål

Av 183 vedtak/uttalelser i §§ 8.1, 8.2, 8.4 og 14-saker, hadde SAK-seksjonen sentralt en annen vurdering enn fylkeskommunen/ Sametinget og/eller museene i 16 saker (8,7 %) i 2017.

Sak	Fylke	Kommune	Fylkets anbefaling	Museets anbefaling	RAS avgjørelse
17/01945	Østfold	Rygge	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
17/01265	Oppland	Gjøvik	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
17/00845	Oppland	Gran	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
17/01456	Vestfold	Sande	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
16/02262	Telemark	Vinje	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
17/00280	Aust-Ager	Risør	Fraråd		Tillatelse
17/00457	Aust-Agder	Grimstad	Tilråd	Delvis fraråd.	Tillatelse
16/02357	Vest-Agder	Lindesnes	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
16/00458	Vest-Agder	Songdalen	Fraråd	Fraråd	Tillatelse
17/00505	Rogaland	Sola	Tilråd	Fraråd	Avslag
17/00106	Rogaland	Suldal	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
14/00586	Rogaland	Forsand	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
14/02333	Hordaland	Ullensvang	Tilråd	Fraråd	Tillatelse
17/01512	Hordaland	Øygarden	Delvis tilråd.	Delvis tilråd.	Avslag
16/02203	Sør-Trøndelag	Melhus	Tilråd	Tilråd	Avslag
17/01773	Nord-Trøndelag	Steinkjer	Fraråd	Fraråd	Tillatelse

SAK-seksjonen sentralt var helt eller delvis uenig i fylkeskommunenes anbefaling i seks saker, og i museenes anbefaling i 14 saker. Riksantikvaren var uenig i både fylkenes og museenes anbefaling i fire saker.

Det lave antallet saker gjør det lite relevant å si noe om hvilke fylker Riksantikvaren var «mest» uenig i. Når det gjelder museene var Riksantikvaren helt eller delvis uenig med Kulturhistorisk museums anbefaling i åtte av 73 saker (ca. 10 %). I alle sakene hadde museet en «strengere» vurdering enn Riksantikvaren. Riksantikvaren var helt uenig i Arkeologisk museums anbefaling i to av 29 saker. I begge sakene hadde museet en «strengere» vurdering enn Riksantikvaren. Riksantikvaren var helt eller delvis

uenig i Universitetsmuseet i Bergen sin vurdering i to av 28 saker. I en sak var Riksantikvarens vurdering «strengere» enn museets, og i den andre var museets vurdering «strengere» enn Riksantikvaren. Riksantikvaren var uenig i NTNU Vitenskapsmuseet sin vurdering i to av 20 saker. I en sak var Riksantikvarens vurdering «strengere» enn museets, og i den andre var museets vurdering «strengere» enn Riksantikvaren. Riksantikvaren var ikke uenig i noen av vurderingene til Tromsø museum.

Fylkeskommunene og museene ga ulike anbefalinger i 11 saker.

6. Klagesaker, avgjørelser i KLD og innsigelser i KMD

Klagesaker

Fire vedtak etter kulturminneloven §§ 8.1-8.3, 10 og 14 er påklagd i 2017:

Sak	Fylke	Kommune	Klage på §	RAS klagevurdering
13/00638	Oslo	Oslo	§ 8.1 klage fra 3dje part på gitt tillatelse	Vedtak opprettholdt
17/01400	Rogaland	Sola	§ 10, klage på kostnader og at tiltakshaver må betale	Ikke ferdigbehandlet
16/01972	Møre og Romsdal	Giske	§ 8.1 klage på avslag	Vedtak opprettholdt
16/02203	Sør-Trøndelag	Melhus	§ 8.1 klage på avslag	Vedtak opprettholdt

Avgjørelser i Kommunal- og moderniseringsdepartementet - innsigelser

Ingen innsigelsessaker fra RA vedrørende automatisk fredete arkeologiske kulturminner ble avgjort i Kommunal- og moderniseringsdepartementet i 2017.

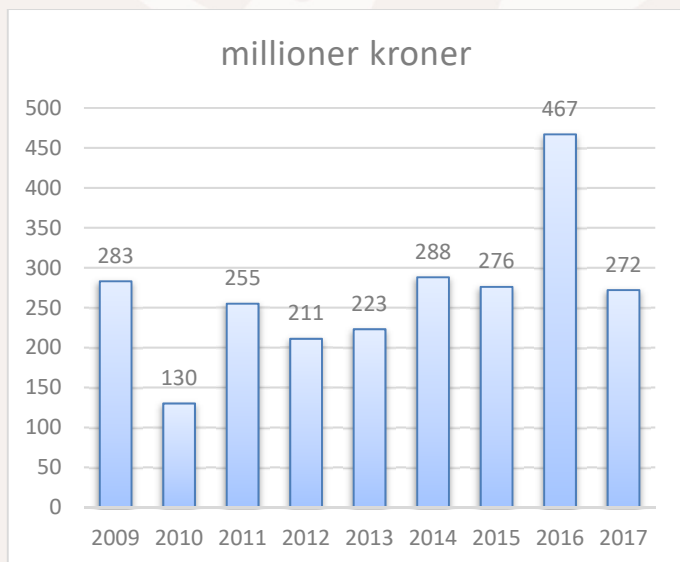
Avgjørelser i Klima- og miljødepartementet

Tre klager på vedtak etter kulturminneloven §§ 8.1-8.3, 10 og 14 er avgjort av Klima- og miljødepartementet i 2017:

Sak	Fylke	Kommune	Klage på §	KLDs klagevurdering	RAS
15/01034	Sør-Trøndelag	Ørland	§ 8.1 klage på avslag	KLD opprettholder vedtak (avslag)	
16/02203	Sør-Trøndelag	Melhus	§ 8.1 klage på avslag	KLD opprettholder vedtak (avslag)	
15/00207	Nordland	Meløy	§ 10, klage på kostnader og at tiltakshaver må betale	KLD opprettholder vedtak. Finner heller ikke at det foreligger særlige grunner til statlig kostnadsdekning.	

7. Kostnader og sakstyper

SAK-seksjonen har i 2017 fattet 166 vedtak om kostnadsdekning, i 147 ulike saker, for til sammen 272 millioner kroner. **Tallene er basert på vedtatte maksimumsbudsjett, ikke endelige kostnader.** Tallene inkluderer også vedtak om hel eller delvis statlig kostnadsdekning for *mindre, privat tiltak*, eller med bakgrunn i *særlige grunner*. Dette er nesten 200 millioner mindre enn i 2016, men om lag det samme som i 2015 (Figur 17). Over tid varierer imidlertid budsjettene en god del, og det er særlig noen få store budsjetter som blir utslagsgivende.

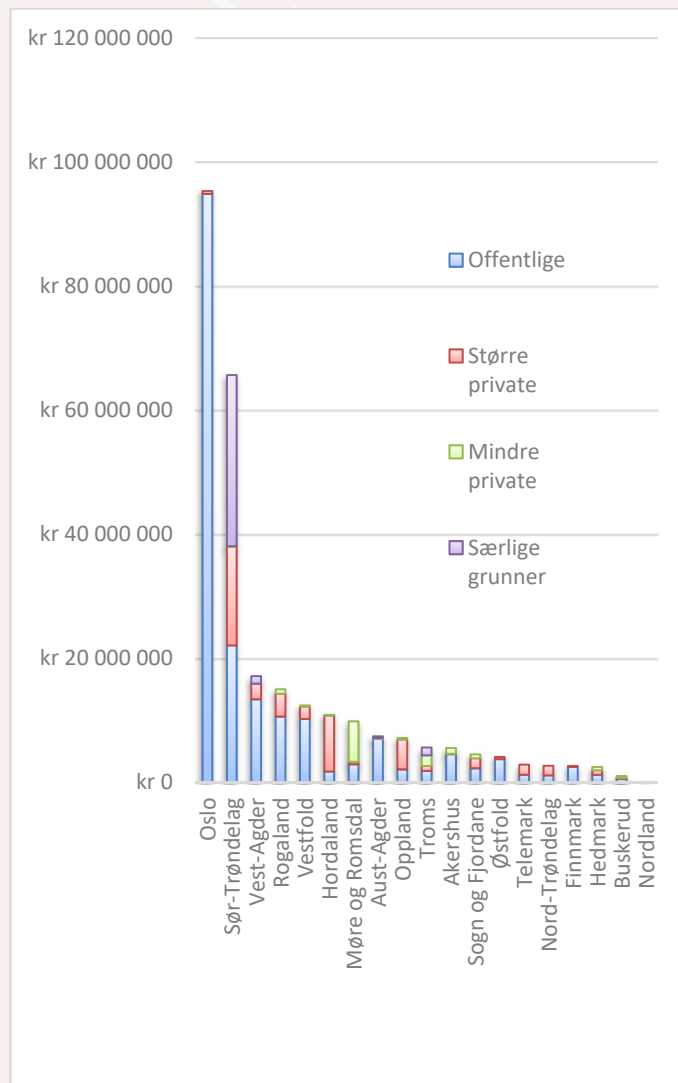
Figur 17: Vedtak om kostnader over tid, avrundet til hele millioner kroner

Saks- type	Total budsjett- ramme 2016	Total budsjett- ramme 2017	Totalbudsjett fordelt i forhold til seksjonens ansvarsområde 2017	
			KA-sentralt	KA-distrikts- kontor
§ 8.1	81 883 313,-	62 655 591,-	31 694 672,-	30 960 919,-
§ 8.2	6 035 626,-	1 747 528,-	1 747 528,-	0,-
§ 8.3	0,-	840 496,-	840 496,-	0,-
§ 10	363 457 883,-	206 162 250,-	71 975 485,-	134 186 764,-
§ 14	15 688 000,-	398 854,-	398 854,-	
SUM	467 064 822,-	271 804 719,-	106 657 036,-	165 147 683,-

Av de 272 millionene ble det gjort vedtak om statlig kostnadsdekning (post 70; mindre, private tiltak og særlige grunner) for 42,3 millioner, hvorav 27,6 millioner til utgravingen av Klemenskirken i Trondheim.

Det er viktig å understreke at tallene også inneholder prosjekter som aldri blir realisert, og at noen vedtak erstatter eldre vedtak, og omfatter kostnader som har påløpt i 2016 eller tidligere.

Figur 18 nedenfor side viser en fylkesvis fordeling av de budsjetterte kostnadene, fordelt på kategoriene «offentlige», «større private», «mindre private» og «særlige grunner». Staten, ved Riksantikvaren, dekker utgiftene i saker definert som *mindre, private tiltak*, samt helt eller delvis når det foreligger *særlige grunner*. Tallene omfatter hele seksjonens ansvarsområde.

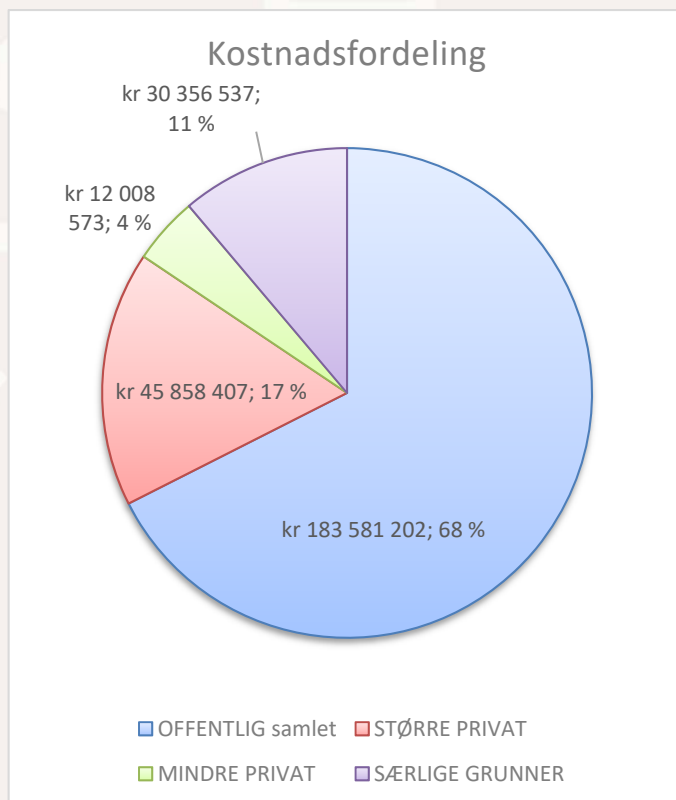
Figur 18: Fylkesvis fordeling av vedtak om kostnader i 2017, hele SAK-seksjonens ansvarsområde.

I 35 ulike saker ble det fattet vedtak med budsjett-kostnader på over 1 million kroner i 2017. Det er i 18 færre saker enn i 2016. I 8 av sakene i 2017 var budsjettene på over 5 millioner kroner (mot 15 i 2016), og i to saker var budsjettene på mer enn 25 millioner kroner. De fleste sakene (70 %) har budsjettvedtak på mindre enn 1 million kroner.

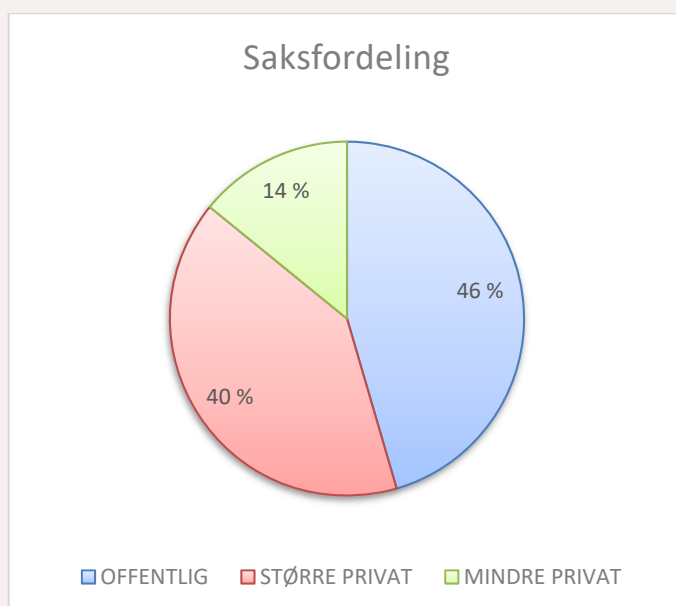
Samlet budsjettvedtak	Antall saker NB! I enkelte saker er det flere vedtak. Det er derfor et lite avvik mellom antall vedtak (166) og antall saker (147).
Kr 0 – 499 999	85 saker (94 i 2016)
Kr 500 000 – 999 999	27 saker (29 i 2016)
Kr 1 000 000 – 4 999 999	27 saker (38 i 2016)
Kr 5 000 000 – 9 999 999	4 saker (8 i 2016)
Kr 10 000 000 – 19 999 999	2 saker (0 i 2016)
Kr 20 000 000 – 49 999 999	1 sak (5 i 2016)
Mer enn kr 50 000 000	1 sak (2 i 2016)

Saken med de mest omfattende budsjettene i 2017 var Follobanen gjennom middelalderbyen i Oslo med budsjetter på mer enn 94 millioner kroner. Prosjektet har foregått over flere år, og samlet er det fattet budsjettvedtak for mer enn 250 millioner kroner i prosjektet.

Dersom en sammenligner kostnadsfordelingen med fordelingen av saker innenfor kategoriene «offentlige-», «større private-» og «mindre private tiltak», ser vi at kostnadsandelen for offentlige tiltak ikke samsvarer med saksfordelingen (figur 19 og 20). I denne sammenheng er det viktig å være klar over at kategorien «særlige grunner» i figur 19 kun gjelder saker definert som «større private» i figur 20.

Figur 19: Samlet fordeling av kostnader til arkeologiske undersøkelser, basert på vedtak om maksimumsbudsjetter

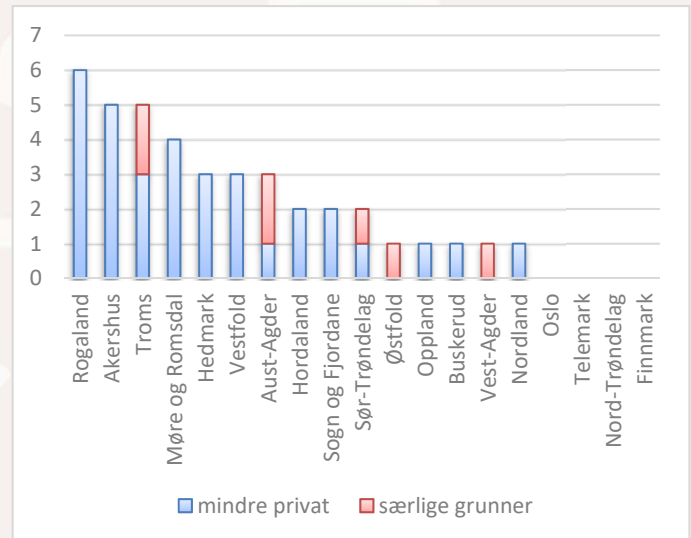
Figur 20: Fordeling av sakstyper innenfor kategoriene «offentlige-», «større private-» og «mindre private tiltak» for hele SAK-seksjonen.

8. Vedtak om statlig kostnadsdekning

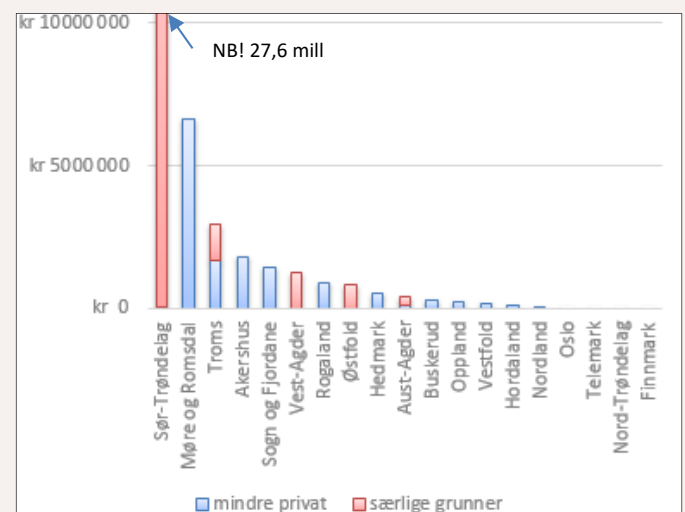
Tilsagn om statlig kostnadsdekning

I 2017 har Riksantikvaren fattet vedtak om hel eller delvis statlig kostnadsdekning av utgifter til særskilt gransking av automatisk fredete kulturminner i 40 ulike saker. 33 av vedtakene er i saker som defineres som *mindre, private tiltak*, og 7 av sakene er begrunnet med *særlige grunner* (figur 21). I enkelte saker er vedtak om statlig kostnadsdekning som følge av *særlige grunner* knyttet til saker med opprinnelig vedtak et annet år. Dette kan for eksempel være ved vurdering av hel eller delvis kostnadsdekning som følge av nye opplysninger i saken, som har fremkommet etter at opprinnelig vedtak om tiltakshavers kostnadsdekning ble fattet. Det kan også være knyttet til saker med økte utgifter som følge av arkeologiske funn, hvor det synes urimelig at tiltakshaver skal betale for ekstrakostnadene. Ikke alle disse vedtakene er medregnet i tidligere statistikk i årsrapporten. Med bakgrunn i opplysningene over er det vanskelig å direkte sammenligne vedtak om hel eller delvis kostnadsdekning med antallet vedtak om kostnader det samme kalenderåret. Dersom tallene likevel kunne sammenlignes direkte, vil det si at Staten dekket kostnadene helt eller delvis i 40 av 147 (27 %) saker i 2017.

Figur 21: Antall saker med vedtak om statlig kostnadsdekning, jf. kulturminneloven § 10. I alt 40 saker. Merk at i enkelte saker kan det være flere vedtak.

I alt er det gitt tilsagn om dekning av kr 13 947 932,- for *mindre, private tiltak*, og kr 31 155 313,- på grunn av *særlige grunner* (til sammen kr 45 103 245,-) (figur 22)².

Figur 22: Kostnader ved vedtak om helt eller delvis statlig kostnadsdekning, jf. kulturminneloven § 10.

² Tallene avviker noe fra tallene i figur 19 da også tilsagn om dekning av fylkeskommunens registreringskostnader ved mindre, private tiltak er inkludert.

27,6 millioner i er gitt i tilskudd pga «særlige grunner» til utgravingen av Klemenskirken i Trondheim.

grunner. 16,9 millioner av dette var til Klemenskirken i Trondheim.

Det er viktig å være oppmerksom på at tilsagn om kostnadsdekning ett år ikke nødvendigvis medfører utbetaling det samme året. I mange tilfeller kan det gå flere år fra tilsagnet om statlig kostnadsdekning blir gitt, til sluttutbetalingen.

Statlig kostnadsdekning og landbrukssaker

15 av de 40 sakene med helt eller delvis statlig kostnadsdekning er landbrukssaker. Fem saker gjelder ulike driftsveger i landbruket, fire saker gjelder drenering av åkre, tre er nydyrkingssaker, en gjelder en driftsbygning og to saker er definert som «andre landbrukssaker».

Type sak	Antall saker	Samlet tilskudd
Driftsvei i landbruket	5	Kr 2 088 269,-
Drenering av landbruksjord	4	Kr 6 673 000,-
Nydyrking	3	Kr 1 724 915,-
Driftsbygning	1	Kr 502 000,-
Andre landbrukssaker	2	Kr 271 975,-
	15	Kr 11 260 159,-

13 av sakene er definert som *mindre, private tiltak*, og i to saker det det gitt tilskudd fordi det foreligger *særlige grunner* for statlig kostnadsdekning.

Utbetalinger

Statlig kostnadsdekning av utgifter til arkeologiske undersøkelser i forbindelse med *mindre, private tiltak*, eller som følge av *særlige grunner*, skjer fra Statsbudsjettet kapittel 1429, post 70.

I 2017 har Riksantikvaren utbetalt til sammen kr 5 151 940,- i 34 ulike saker definert som *mindre, private tiltak*, og kr 19 647 680,- i 12 saker som følge av *særlige*

Fra utgravingene av Klemenskirken i Trondheim. Foto: Sissel Ramstad Skoglund.